

Læreplan i vg3 treduodjifaget

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Fastsatt som forskrift av Sametinget 04.05.2021 med hjemmel i lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 6-4 andre ledd.

Gjelder fra 01.08.2022

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefaget handler om å produsere tradisjonelle samiske håndverksprodukter. Gjennom praktisk arbeid med tre og andre materialer og bruk av redskaper og maskiner utvikler lærlingene håndverksferdigheter og forståelse av tradisjon, teknikker og bruksområder. Lærlingene skal utforske, utvikle ideer, bruke innovative prosesser og utøve håndverket for å skape nye duodji-/duodje-/duedtieprodukter. Faget skal forberede lærlingene til å dekke samfunnets etterspørsel etter håndlagde tradisjonelle og nyutviklede produkter. Det betyr at duodji-/duodje-/duedtiefaget skal sikre at det utdannes utøvere i både tradisjonell og framtidsrettet duodji-/duodje-/duedtie med forankring i urfolkskunnskap.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefaget skal bidra til utvikling av duodji-/duodje-/duedtieprodukter med utgangspunkt i bærekraft, kvalitet, kultur og historie. Lærlingene skal oppleve skaperglede og mestring og finne sin egen faglige identitet gjennom å utvikle håndlag og reflektere over håndverksutførelsen i arbeid med trematerialer. Gjennom arbeidet med faget tilegner lærlingene seg kunnskap om mangfold og variasjon i samisk immateriell kultur- og naturarv og utvikler forståelse av normer, etikk og estetiske uttrykk i duodji-/duodje-/duedtie. Kunnskapen om tradisjon skal bidra til å gi lærlingene respekt for naturen og forståelse av sammenhengen mellom ressursbruk og behovet for å ta vare på naturressurser for framtidige generasjoner. Faget skal bidra til å gi lærlingene kunnskap om arbeidsgivers og arbeidstakers plikter og rettigheter og om betydningen av trepartssamarbeidet, der arbeidsgiveren, arbeidstakeren og myndighetene jobber sammen for å utvikle et bedre arbeidsliv.

Kjerneelementer

Materialkunnskap

Kjerneelementet materialkunnskap handler om å skaffe til veie, bearbeide og oppbevare trematerialer. Materialkunnskap handler også om samisk tradisjonskunnskap om trematerialets spesielle egenskaper ved ulike årstider, og hvordan kvaliteten på materialene og valg av ulike tresorter avgjør hvilke bruksområder de egner seg for. Videre handler det om å nyttiggjøre seg av treets ressurser på en miljø- og ressursvennlig måte.

Utøvelse og tradisjonskunnskap

Kjerneelementet utøvelse og tradisjonskunnskap handler om sammenhengen mellom samisk formdesign og funksjonalitet i bruksduodji-/duodje-/duedtie. Det innebærer å utøve håndverksferdigheter til å lage funksjonell duodji-/duodje-/duedtie, gjøre reparasjons- og vedlikeholdsarbeid med bruk av håndverktøy, teknikker og andre redskaper. Kjerneelementet handler også om bruk av fagterminologi i arbeidet og i omtale av produkter.

Innovasjon og produksjonsprosesser

Kjerneelementet innovasjon og produksjonsprosesser handler om å hente inspirasjon og utforske tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie i Sápmi/Sábme/Saepmie og hos andre arktiske urfolk til å skape egne duodji-/duodje-/duedtieprodukter. Videre handler det om å bruke form, funksjon, farge, materiale og innovasjon som viktige faktorer i designprosesser. Kjerneelementet innebærer også forståelse av markedsføring, prissetting, salg og kostnadsberegning og kjenne til ulike duodji-/duodje-/duedtieorganisasjoner og andre organisasjoner i Sápmi/Sábme/Saepmie. Kjerneelementet handler også om hensiktsmessige arbeidsstillinger og trygge arbeidsrutiner. Det handler også om å arbeide i tråd med gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet og om at bruk av verneutstyr, datablad og bruksanvisninger er en integrert del av alt verkstedarbeid.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I vg3 treduodji-/duodje-/duedtie faget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å utvikle håndlag, følge gode arbeidsrutiner og velge varierte arbeidsstillinger og hjelpemidler i utøvelsen av duodji-/duodje-/duedtie og å videreutvikle samisk tradisjonskunnskap i dette faget. Videre handler det om å utvikle og styrke identiteten gjennom skaperglede, mestring, evne til problemløsning og å ta ansvarlige valg i eget liv. Det innebærer også å utvikle selvtillit og mot til å ytre seg. Det handler også om hvordan duodji-/duodje-/duedtie kan formidle ulike uttrykk for gruppetilhørighet.

Bærekraftig utvikling

I vg3 treduodji-/duodje-/duedtie faget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å reflektere og være bevisst over miljømessige sider ved innhøsting og i produksjonsprosesser. Det innebærer å lage produkter som har lang levetid, og som kan repareres, restaureres og gjenbrukes. Videre handler det om bevissthet om treet som fornybar og lokal ressurs, og at man på tradisjonelt samisk vis samler inn kun det nødvendige for å sikre og verne ressurser og samisk kultur- og naturarv for framtiden.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefiget innebærer å uttrykke seg verbalt om arbeidsprosesser i formidling av egne meninger, i dialog i innhenting av tradisjonskunnskap og i fortellingene om historiene til duodjiproduktene. Det innebærer å bruke fagterminologi i kommunikasjon med kunder, kolleger, tradisjonsbærere og andre samarbeidspartnere.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefiget innebærer å lage arbeidsbeskrivelser og å presentere og dokumentere arbeidsprosesser gjennom tekst og visuelt gjennom samiske tegn og symboler og ved hjelp av fagterminologi. Videre innebærer det å dokumentere samisk tradisjonskunnskap for kommende generasjoner

Å kunne lese

Å kunne lese i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefiget innebærer å bruke faglitteratur, arbeidsbeskrivelser og bruksanvisninger ved bruk av ulike strategier. Det innebærer også å finne og bruke skriftlig informasjon kritisk. Videre innebærer det å identifisere og tolke terminologi, tegn, illustrasjoner, ornamenter og symboler innenfor samisk håndverkstradisjon.

Å kunne regne

Å kunne regne i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefiget innebærer å vurdere forholdet mellom materialer, form, proporsjoner og målestokk i skapende arbeid. I utforming og ornamentikk legges det vekt på geometriske former og måleenheter. Det innebærer også å beregne markedspris ut fra tidsbruk og produksjonskostnader og å gjøre økonomiske beregninger i forbindelse med pristilbud.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefiget innebærer å bruke digital teknologi til å visualisere produktideer, produktutvikling og produksjon. Det innebærer også å bruke digitale ressurser til å dokumentere, presentere og markedsføre eget arbeid. Videre innebærer det å lage publikasjoner og å samhandle i nettverk. Digitale ferdigheter handler også om å utøve digital dømmekraft og følge gjeldende lovverk for samhandling, personvern og opphavsrett.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering treduodjifaget

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid og arbeidsprosesser og bruke fagterminologi i arbeidet
- skaffe til veie, velge ut, bearbeide og oppbevare materialer av ulike tresorter og bestanddeler etter lokal ressurstilgang, skikk og tradisjon
- utvikle arbeidstegninger, skisser og modeller og bruke digitale verktøy for å utvikle nye duodji-/duodje-/duedtieprodukter
- utforske og bruke samisk tradisjonskunnskap og urfolkskultur til inspirasjon for produksjon av egen duodji-/duodje-/duedtie
- bruke samisk tradisjonskunnskap om trematerialers egenskaper i duodji-/duodje-/duedtie produksjon
- utforme duodji med uthuling som hovedteknikk til å lage tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie
- utforme tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie med tæger/røtter som hovedteknikk til å lage tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie
- utforme duodji-/duodje-/duedtie med sveping som hovedteknikk til å lage tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie
- utforme tradisjonell duodji-/duodje-/duedtie med bruk av horn, fjær, tæger og annet materiale til sammenføring og/eller forsterkning
- lage og bruke tradisjonelle fargestoffer til gravyr og overflatebehandling til de ulike produktene
- utforme tradisjonelle og nyutviklede produkter ved bruk av tre og andre materialer
- bruke særegenheter i ornamentikk og form, reflektere over det og gjøre rede for regionale særpreg
- vurdere og beregne materialkostnader, produksjon og markedsverdi på egne produkter og tjenester
- anvende ulike digitale ressurser til markedsføring og salg av egne og bedriftens merkevarer og tjenester og i kommunikasjon med kunder og andre samarbeidspartnere på en bærekraftig måte
- reparere, vedlikeholde og gjenbruke/reprodusere duodji-/duodje-/duedtie ved hjelp av tradisjonelle og nye teknikker
- utforske virkefeltet og arbeidet til ulike samiske duodji-/duodje-/duedtieorganisasjoner og -institusjoner og hvordan nyttiggjøre seg av dem, og reflektere over hvilken rolle de har i samfunnet
- holde orden i verkstedet og utføre enkelt vedlikehold av maskiner, verktøy og utstyr

- ha gode rutiner og bruke varierte arbeidsstillinger for å forebygge belastningsskader på arbeidsplassen
- bruke regelverk og avtaler som regulerer arbeidsforholdet i faget, og følge arbeidsgiverens og arbeidstakerens plikter og rettigheter

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Lærlingene viser og utvikler kompetanse i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefaget når de bruker kunnskaper, ferdigheter og kritisk tenkning til å løse arbeidsoppgaver i faget. Instruktøren skal legge til rette for lærlingmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsoppgaver.

Instruktøren og lærlingene skal være i dialog om lærlingenes utvikling i vg3 treduodji-/duodje-/duedtiefaget. Lærlingene skal få mulighet til å uttrykke hva de opplever at de mestrer, og reflektere over egen faglig utvikling. Instruktøren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at lærlingene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i lærefaget

Vurderingsordning

Før fagprøven må alle som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Eksamen skal ikke ha forberedelsesdel.

Opplæringen i vg3 treduodj-/duodje-/duedtieifaget skal avsluttes med en fagprøve. Alle skal opp til fagprøven, som skal gjennomføres innenfor en tidsramme på seks virkedager.